

שנקל זה 2, תרתי משמע:

שני טיפוסים במטבע 2 ש"ח

מאת: פנחס בר־זאב

כאשר הונפק ה"שנקל", מטבע ה-2 ש"ח, לראשונה בדצמבר 2007, הייתה מאחוריו כבר היסטוריה של תקלות ועיכובים בהכנסתו למחזור שהסתכמו בכשנה שלמה וגם פרשייה עסיסית של שישה מטבעות ניסיון שנמסרו בהשאלה לאישיות בכירה בבנק ישראל ובאופן מיסתורי נעלמו ללא עקבות. מאוחר יותר עלתה השאלה האם מטבע ה"שנקל" ממש נחוץ לנו. למרות הכמות הגדולה של כ-44 מיליון מטבעות שהוטבעו בין השנים התשס"ח והתשע"א, לא נראה ה"שנקל" במחזור בתדירות כמו המטבעות בעריכים 1 ו-5 ש"ח, עליהם היה ה"שנקל" אמור להקל. הערכתי הזהירה היא שרוב מטבעות ה"שנקל" מאוחסנים במרתפי בנק ישראל ובמרכזי ההפצה, עקב היעדר ביקוש. העובדה שהטבעת המטבע נפסקה לאחר התשע"א ושלא הוטבעו השנתונים התשע"ב והתשע"ג עשויים לחזק תחושה זו. מה גם, כפי שפורסם בסקירה השנתית של מחלקת המטבע לשנת 2011 (האחרונה בעת כתיבת שורות אלו), מוכנסים למחזור כל שנה פחות "שנקלים".

פרט מעניין נוסף, אשר התגלה רק בשנת 2013, הינו קיומם של שני טיפוסים ייחודיים וברורים אשר מצדיק ציון נפרד בקטלוגים, ואם עורכי קטלוג קראוזה יאמצו את המלצתי, יוקצה מק"ט KM-433 לטיפוס I אשר ייחודי לשנתון התשס"ח בלבד. לטיפוס II, המכסה את השנתונים

התשס"ח, התשע"ו והתשע"א, יוקצה מק"ט KM-433a או KM-433.1. מלווין קאסנוף, יהודי אמריקני חביב ומקטלג מתנדב שהרצה בפנינו לפני כ-6 שנים, העביר את כל הנתונים הרלוונטיים לעורכי הקטלוג, לקראת הכנסת העידכון במהדורת 2015 אשר יראה אור בקיץ 2014.

מהם ההבדלים בין שני הטיפוסים?

כפי שניתן להבחין בתמונה הראשונה, השוני העיקרי מתבטא בעיצוב השוליים. בטיפוס I בצד שמאל (התשס"ח

בלבד), פינות השוליים מעוגלות ולהגבהות בחריצים יש צורה אובלית כשהחריצים אינם ישרים ונטולי חדות. טיפוס II בצד ימין (התשס"ט - התשע"א) מתאפיין בשוליים בעלי פינות ישרות וגם החירוף הינו ישר וחד.

ההבדלים בצד הפנים (צד הנושא) נראים בתמונה השניה. קרנות השפע, הרימון והענבים שבטיפוס I (התשס"ח) בצד

שמאל נראים שטוחים, כאשר בטיפוס II (התשס"ט - התשע"א) בצד ימין הם נראים מוגבהים ומעוגלים יותר. בדיקת משקלם של כל השנתונים מגלה כי טיפוס I (התשס"ח) שוקל בממוצע 5.66 גרם. משקלו הממוצע של טיפוס II (התשס"ט - התשע"א) הינו 5.74 גרם. אפשר להסביר את ההפרש של פחות מעשירית גרם בשימוש בפחות חומר גלם בטיפוס I כתוצאה מפינות השוליים המעוגלות. גם נבדקו צד הגב (צד העריך) והעובי של כל השנתונים, אך לא נמצאו הבדלים של ממש.

2 ש"ח - נתונים בסיסיים				
שנתון	עיצוב השוליים וצד הפנים	משקל ממוצע גרם	כמות שהוכנסה למחזור *	מיטבעה **
התשס"ח	טיפוס I	5.66	22,700,000	אוטרכט, הולנד
התשס"ט	טיפוס II	5.74	12,300,000	אוטרכט
התש"ע	טיפוס II	5.74	5,600,000	אוטרכט
התשע"א	טיפוס II	5.74	3,300,000	ואנטאא, פינלד

* סקירה שנתית 2011: כמות שהוכנסה למחזור בשנה קלנדרית אזרחית מקבילה (התשס"ח = 2008 וכו'). אין נתונים באשר לכמויות ההטבעה לפי שנתון.
 ** לפי מידע שנמסר טלפונית ע"י בנק ישראל לאמנון, חבר פעיל בפורום collect.co.il.
 לדעתו של עמית קמרט קיימת סבירות גבוהה יותר שהמטבעות מטיפוס II הוטבעו על ידי המיטבעה בפינלד.

לסיכום, מה גרם להופעת שני טיפוסים שונים כל כך, מייד לאחר השנה הראשונה של הנפקת ה"שנקל"? בהיעדר מידע מבנק ישראל אפשר רק לפנטז על תסריט, לפיו היה תהליך תכנון, הכנתו והטבעתו של מטבע ה-2 ש"ח רצוף בתקלות, פסילת דוגמאות ורושמות, וכתוצאה מכך עיכוב של קרוב לשנה בהכנסתו למחזור. השערתי היא שעל אף שהדוגמא של השנתון התשס"ח (טיפוס I) לא מצאה חן בעיני אנשי מחלקת המטבע, הוחלט בכל זאת להתקדם עם הטבעת המטבעות כדי לא לגרום לעיכובים נוספים. בהמשך הוכנה הדוגמא שבסופו של דבר אושרה ועל פיה הוטבעו שאר השנתונים התשס"ט - התשע"א (טיפוס II).

האם ה"שנקל" היה הצלחה או כישלון? האם בסידרת המטבעות החדשה - עליה דווח בתקשורת ועם תכנונה יוחל לאחר השלמת הנפקת סידרת שטרות המשוררים החדשה - תכלול גם מטבע בעריך 2 ש"ח? ימים יגידו.

**לא צריך להיות פרופסור
 כדי לכתוב כתבה לעלון
 לסיוע התקטרו לאחד מחברי המערכת
 או לכתובת העמותה**